

Förslag till arbetsätt för att utveckla forskningssamverkan kring hållbar stadsutveckling i Malmö

Magnus Johansson
Forskningskoordinator
Institutet för hållbar stadsutveckling

Januari 2011

Inledning

Detta förslag är avrapporteringen av mitt uppdrag att utveckla en forskningsplattform för hållbar stadsutveckling, som är en del av mitt arbete som forskningskoordinator på Institutet för Hållbar Stadsutveckling. Uppdraget som forskningskoordinator sträckte sig från 2010-01-01 till 2010-12-31. Syftet med plattformen är att utveckla samverkan mellan de tekniska förvaltningarna i Malmö stad och forskare vid Malmö högskola i syfte att stärka forskning på och utveckling av hållbara stadsutvecklingsprocesser. En forskningsplattform bör se som ett levande dokument som ständigt utvecklas och förändras i relation till de forskningsprojekt som drivs inom ramen för plattformen. Jag har därför valt att fokusera detta förslag på hur man kan utveckla arbetsformer för forskningssamverkan.

Rapporten består av fyra delar. I den första delen presenteras ett antal tankefigurer. Dessa används som utgångspunkter för att i del två definiera syfte, innehåll och arbetssätt som rör en forskningsplattform. I del två presenteras också olika exempel på hur man kan arbeta för att omsätta tankefigurerna. Den tredje delen är ett första utkast på av hur man kan genomföra utvecklingen av forskningsplattform. I del fyra presenteras några förslag på tänkbara forskningsfält som kan relateras till olika plandokument antagna av Malmö stad.

Bakgrundsmaterialet för forskningsplattformen utgörs av intervjuer med tjänstemän som arbetar med stadsutveckling Malmö stad och inom VA-Syd och forskare som är verksamma vid institutionen för Urbana studier vid Malmö högskola. Intervjuerna har haft karaktären av öppna samtal som kretsat kring tre frågor: 1) vad bör ingå i en forskningsplattform, 2) inom vilka områden och kunskapsfält som rör stadsutveckling i Malmö behöver man utveckla ny kunskap samt 3) hur ska man organisera arbetet med en forskningsplattform. Mitt syfte med intervjuerna har varit att få idéer och synpunkter på vad en forskningsplattform kan innehålla och hur man kan utveckla samverkan mellan Malmö stad och högskolan. Utöver intervjuerna har jag hämtat intryck från litteratur som rör bland annat lärande i organisationer och praktisk forskning. Jag har även läst igenom strategiska plandokument från Malmö stad.

Jag har börjat varje samtal med att be om en beskrivning av innebörden i en "Forskningsplattform" och jag har fått olika svar varje gång. För att ha något att utgå ifrån har jag formulerat följande definitioner av innebörden i en forskningsplattform som utgångspunkt:

- En forskningsplattform är ett sätt att organisera samverkan mellan Malmö stad och Malmö högskola. Den utgör en avsiktsförklaring som avgränsar inom vilka områden samverkan ska utvecklas och vad som är målet med samverkan
- I praktiken utgörs forskningsplattformen av ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt. Forskningsplattformen är ett organisatoriskt paraply
- Innehållet varierar utifrån de behov som uppstår och vilka möjligheter som finns att finansiera olika projekt
- En forskningsplattform skall skapa ett mervärde för de organisationer och grupper som deltar, det vill säga, den ska skapa utrymme för projekt och verksamheter som annars inte hade genomförts.

1. Tankefigurer: tre former av forskning, två former av lärande, vikten av prototyper samt en bild över det organisatoriska lärandets nivåer

Syftet med tankefigurerna är att presentera ett antal begrepp och perspektiv för att sätta en ram kring den fortsatta diskussionen kring forskningsplattformens mål och medel.

Tankefigurerna utgör en gemensam utgångspunkt som kan användas både för att utveckla forskningsplattformen eller för att kritisera dess innehåll och struktur. Tankefigurerna är förenklingar, men förhoppningsvis tillräckligt tydliga för att kunna vara användbara.

Den första tankefiguren rör tre olika sätt att se på forskning. Grovt förenklat kan man tala om tre sorters forskning: att *forska på*, att *forska för* och att *forska med*. Denna indelning beskriver tre skilda relationer mellan forskning och praktik. Skillnaden består i vem som har problemformuleringsprivilegiet, dvs. vem som ges rätten att avgöra vad som är syftet med forskningen och vilka resultat som håller god kvalitet. Skillnaden består också i vem som tar initiativ till forskningen och vilken sorts kunskap som utvecklas. Detta är naturligtvis en grov förenkling, men syftet med denna första tankebild är att försöka tydliggöra skillnader mellan olika utgångspunkter genom att ge förslag på tre begrepp som kan användas för att karakterisera syftet med en forskningsplattform för hållbar stadsutveckling.

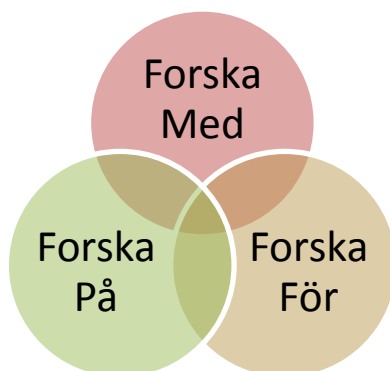
Att *forska på* innebär att forskaren har problemformuleringsprivilegiet och tar initiativet. Forskaren formulerar sina frågor utifrån etablerade teoribildningar och forskningsfält, för att sedan gå ut och studera praktiken (och praktikerna). Att forska på kan i längden resultera i mer praktikorienterad kunskap, som kanske förmedlas genom utbildningar och i läroböcker. Men vilka frågor som är intressanta att ställa och vilka resultat som är av god kvalitet avgörs av forskarsamhället, vilket också styr vilken forskning som är möjlig att få finansierad och därmed möjlig att genomföra. Här kläcks idéerna vid forskarnas fikabord, på seminarier, i korridoren eller när man som forskare sitter och läser vetenskapliga artiklar. Resultaten från denna typ av forskning sprids i första hand genom vetenskapliga tidskrifter, på forskningskonferenser och seminarier. Som regel skriver man på engelska. Som forskare vill att mina resultat ska publiceras i vetenskapliga publikationer. Som forskare skriver man då för andra forskare och man bedöms av andra forskare.

Att *forska för* innebär att praktikerna har problemformuleringsprivilegiet. Syftet med forskningen är att lösa problem som är kopplade till specifika praktiker. Här kommer initiativet från praktiker som vill ha hjälp med att lösa problem som är kopplade till specifika praktiker, professioner, yrken eller arbetsuppgifter och frågorna väcks vid fikabordet på en förvaltning, på möten eller i det dagliga arbetet. Vilka frågor och problem som är intressanta och vilka kunskapsbehov man har avgörs av praktikerna. Ett resultat håller hög kvalitet om det bidrar till att lösa konkreta problem i praktiken. Här är inte målet att utveckla generella teorier eller delta i en vetenskaplig debatt. Syftet med att *forska för* är att utveckla kunskaper som kan utveckla arbetet i en konkret praktik. Ofta är forskningsproblemen knutna till en lokal praktik och resultaten kanske bara fungerar där. Resultaten från den här typen av forskning sprids genom rapporter, på utbildningar och avrapporteringar. Språket är svenska och man riktar sig ofta till en väl avgränsad yrkesgrupp.

Att *forska med* innebär att varken forskaren eller praktikern ensamt har problem-formuleringsprivilegiet. Istället utforskar man tillsammans ett problem som båda grupperna finner intressant. Detta förutsätter en förmåga att förstå varandras behov och perspektiv. Det förutsätter också en förmåga att tillsammans formulera problem och en acceptans för att man finner olika aspekter av ett problem intressant. Inom akademien benämner man ofta detta som *participatorisk forskning* eller *deltagarorienterad forskning*. Här är det viktigt att komma ihåg att *forska med* innebär att forskare och praktiker deltar på lika villkor och att båda grupperna ska få något tillbaka. Vilka resultat som är av god kvalitet avgörs i vilken mån de bidrar till att utveckla olika forskningsfält och är användbara i olika praktiker. Målet med *forska med* är kunskaper som är relevanta både för forskare och för praktiker.

Relationen mellan de tre olika formerna illustreras i figur 1. Ofta är det svårt att dra skarpa gränser mellan de olika formerna av forskning. Forskning på kan mycket väl resultera i intressanta resultat som kan användas för att utveckla en forskning för. Forskning för som inte genomförs med praktiker har sannolikt svårt att åstadkomma resultat som är relevanta för praktiken ifråga. Forskningsplattform bör bidra till att utveckla arbetssätt där man kombinerar de tre formerna av forskning, dvs. att praktiker och forskare tillsammans utveckla forskningsprojekt som är relevanta för båda grupperna. Detta förutsätter en förståelse av de skilda mål och syften som karakteriserar de tre formerna av forskning.

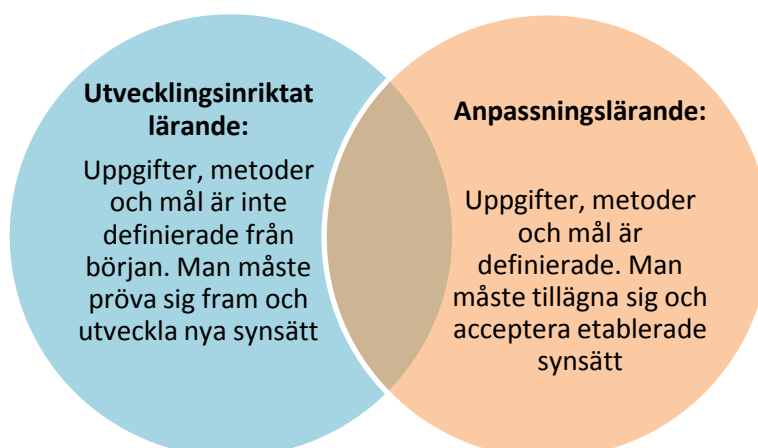
Figur 1

Detta leder in oss på den andra tankefiguren som handlar om olika sätt att se på lärande. Denna tankefigur kan beskrivas i nedanstående figur som ursprungligen formulerades av Per-Erik Ellström.

Ellström skiljer mellan två sorters lärande: *anpassningslärande* och *utvecklingsinriktat lärande*. Det *anpassningsinriktade* lärandet kännetecknas av att målen och medlen i hög grad är bestämda. Det finns tydliga "rätt" och "fel". Det finns etablerade synsätt och kunskaper. Ett *utvecklingsinriktat* lärande innebär att målen och medlen är otydligare. Det kan till och med vara så att varken målen eller medlen är möjliga att definiera i förväg. Det är inte självklart vad som är "rätt" och "fel" utan man får pröva sig fram. Ett *utvecklingsinriktat* lärande förutsätter tid till reflektion. Detta kan också kallas för *kreativt lärande*. Dessa två former av lärande beskrivs i figur 2 på nästa sida.

Figur 2

Båda formerna av lärande är central i all verksamhet och de kan vara svåra att skilja åt i praktiken. Låt mig illustrera detta med ett exempel: om jag vill bli forskare i kemi måste jag lära mig det periodiska systemet. Detta förutsätter ett Anpassningslärande: det finns bara ett periodiskt system där det finns vissa aspekter som man måste förstå. Men revolutionerande framsteg inom kemiforskningen förutsätter ett Utvecklingsinriktat lärande, där man från början inte riktigt vet vad man vill uppnå och hur man ska uppnå detta. Det innebär också att man kan bli överraskad av resultaten. Kompetensutveckling är ett annat exempel där Anpassningslärande och Utvecklingsinriktat lärande möts. När jag kommer till en ny arbetsplats måste jag anpassa mig till de rutiner och arbetssätt som redan är etablerade. Men att vara kompetent innebär också att utveckla nya sätt att hantera problem och utmaningar i yrkeslivet. Detta gäller inte minst arbetet med hållbar stadsutveckling. Kompetensutveckling sker i mötet mellan de två formerna av lärande.

Det Utvecklingsinriktade lärandet kan vara stimulerande, men är samtidigt krävande. Individer så väl som organisationer behöver perioder med anpassning. Allt lärande kan ses som en pendelrörelse mellan rutin och reflektion. Men om en arbetsplats domineras av det som Ellström kallar för *produktionens logik* där det saknas tid för reflektion, blir det svårt att skapa plats för ett Utvecklingsinriktat lärande. Produktionens logik uppstår när en organisation blir allt för fokuserad på att bli bättre och effektivare på att göra det man redan gör. Produktionens logik innebär att man inte tillåter sig att pröva nya arbetssätt eller ifrågasätter de resultat man åstadkommer, vilket är en utgångspunkt för reflektion. En sådan organisation kan uppfattas som effektiv – och åstadkommer ofta saker. Men risken finns att organisationen fastnar i rutiner och inte förmår att utvecklas eller hantera nya krav.

Utvecklingsinriktade lärandet är krävande och tar tid. Rutiner spar tid och förenklar. Nya arbetssätt som utvecklats och prövats med mycket möda måste på sikt bli rutin. Annars försvinner kunskaper och erfarenheter. I en lärande organisation finns det strukturer och arbetssätt som främjar rörelsen mellan rutin och reflektion – mellan utveckling å ena sidan och anpassning och produktion å andra sidan. Att utveckla en forskning i samverkan förutsätter ett Utvecklingsinriktat lärande både hos forskare och praktiker. Men det förutsätter också att förhållningssätt och arbetsformer efterhand blir rutin. Detta förutsätter i sin tur att det sker förändringar inom de organisationer som samverkar. Det

behöver inte vara stora och dramatiska förändringar, men man måste vara medveten om att *forskning med* kan vara svårt och att det sällan sker av sig självt.

Forskning på och *forskning för* är ofta enklare att utveckla eftersom båda dessa former är lättare att inlemma i redan etablerade produktionslogiker. Vi har rutiner för detta.

Forskning på genererar oftare vetenskapliga artiklar. *Forskning för* innebär att praktiker har en tydlig idé om vilka resultat de vill ha. I båda fallen är det relativt enkelt att avgöra vad som är ”rätt” och ”fel” – vad som är uppgiften, metoden och målet. En forskningsplattform bör lämna utrymme för alla tre formerna av forskning och den bör också stödja ett utvecklingsinriktat lärande, till exempel genom att ge anställda möjligheter att pröva nya arbetsformer och tid att reflektera över sina nya erfarenheter. Men om ambitionen är att detta lärande inte ska stanna på individnivå måste man skapa förutsättningar för att nya idéer, kunskaper och nya erfarenheter kan spridas i organisationer och leda till nya arbetsformer. Då måste man sträva efter att skapa möjligheter för lärande på olika nivåer i en organisation.

Det utvecklingsinriktat lärande sker ofta hos individer eller på gruppnivå. Men lika ofta stannar lärandet där. De individer som deltar i olika samverkansprojekt gör nya erfarenheter, utvecklar nya värderingar och nya sätt att handla. Om gruppen består av praktiker och forskare som under en tid arbetar med syfte att forska med, kommer man sannolikt inom gruppen att utveckla nya arbetsformer och nya synsätt. Om inte resultaten från olika projekt institutionaliseras kommer kunskaperna och erfarenheterna att vara bundna till enskilda individer och grupper. Om allt utvecklingsarbetet bara sker i projekt finns en uppenbar risk att kunskaper och erfarenheter inte leder till att organisationen i sig utvecklas. Kunskaper och erfarenheter förs inte vidare till nästa nivå. De lever inte vidare genom rutiner, policys, utbildningsprogram för nyanställda eller i form av förändringar i organisationen. När individerna slutar eller när man inte längre kan fortsätta driva olika former av samverkansprojekt försvinner kunskaper och erfarenheter.

Försök att institutionalisera nya erfarenheter och åstadkomma förändringar stöter ofta på motstånd. Nya rutiner utmanar gamla rutiner. Nya strukturer och arbetssätt hotar etablerade strukturer och maktpositioner. En institutionaliseringsprocess tar tid och förutsätter ett långsiktigt stöd från organisationens ledning. I vilken utsträckning en forskningsplattform kan bidra till att stödja långsiktiga utvecklingsprocesser beror bland annat på om man kan skapa strukturer där det utvecklingsinriktade lärandet som sker hos individer och inom grupper i sin tur institutionaliseras och leder till att nya organisatoriska rutiner etableras.

I en lärande organisation skapas möjligheter till reflektion och ifrågasättande på individ och gruppnivå. Det finns också strukturer och rutiner för att ta till vara gjorda erfarenheter och institutionalisera dessa. Rörelsen mellan rutin och reflektion återfinnas på alla nivåer i en organisation. Detta illustreras med den tankefigur som åskådliggörs i figur 3 på nästa sida.

Figur 3

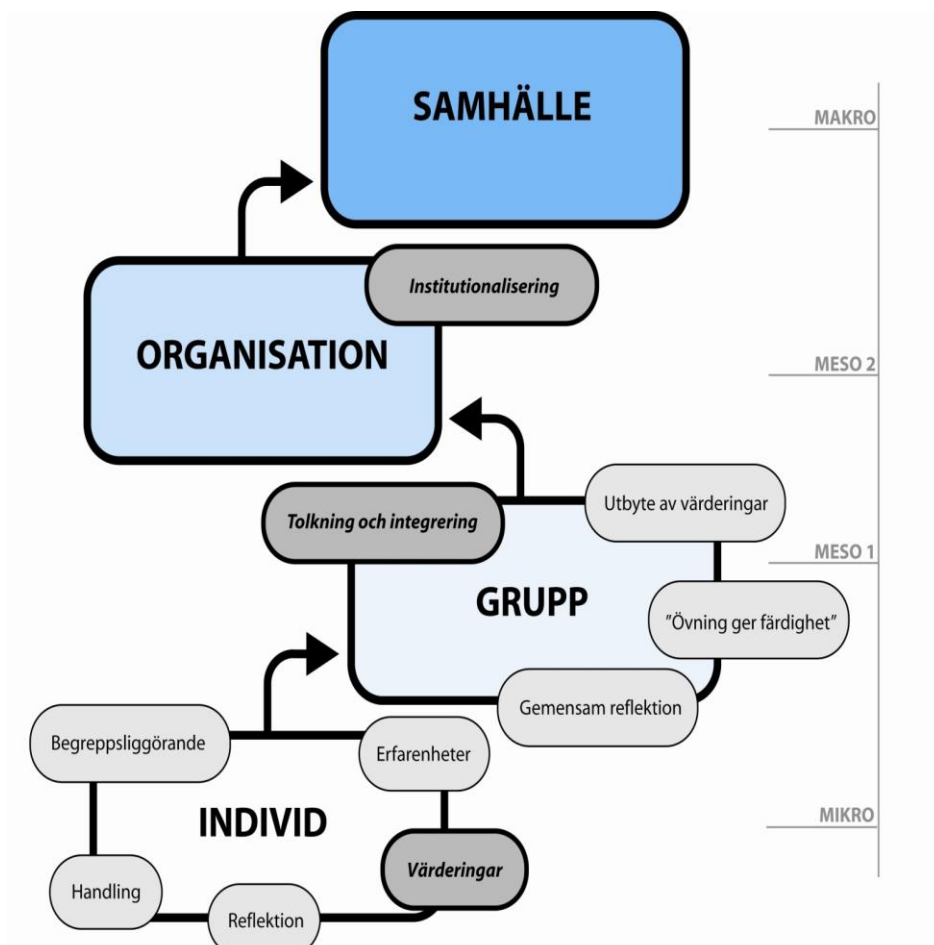

Illustration: Mats Andersson, CTA, Malmö högskola

I en lärande organisation påverkar det lärande som sker på en nivå de andra nivåerna. Påverkan sker från båda hållen. Detta kan ses som en rörelse från intuition till institution tillbaka till intuition. Ett individuellt lärande är ofta intuitivt. Plötsligt förstår man. Plötsligt ser man saker på nya sätt. Det som för en sekund sedan verkade omöjligt är plötsligt självklart. Den stora utmaningen är att se till så att individens "Aha" inte stannar hos individen, utan också blir ett "Aha" för gruppen och organisationen. Men det går även pilarna åt andra hållet (även om detta inte syns i figuren). Rutiner och arbetssätt som institutionaliserats, till exempel genom en forskningsplattform, påverkar det dagliga arbetet – och lärandet – hos grupper och individer i organisationen, vilket skapar nya förutsättningar för samverkan. Att institutionalisera innebär att skapa organisatoriska minnen. Rutiner är ett sätt att se till att kunskaper lever kvar även om de individer och grupper som utvecklade dem har lämnat organisationen. Då blir organisationen mindre sårbar. Man minskar också risken att man som anställd upplever att man ständigt "uppfinner hjulet på nytt."

Ett sätt att föra vidare kunskaper och erfarenheter är att arbeta med prototyper. Prototyper betyder ursprungligen "urbild" eller "original". Enligt Svenska akademins ordbok är en prototyp en beteckning för något som är det första i sitt slag. Prototyper är inte färdiga,

det en primitiv bild eller modell av något som kan tjäna som förebild. Det är skiss, utkast och modeller. En prototyp kan även ses som en idealbild. Ofta förknippar vi prototyper med att tillverkning av fysiska artefakter. Men man kan lika väl se prototyper som ett sätt att kommunicera nya arbetsformer, idéer eller perspektiv. En prototyp är ett konkret försök att åstadkomma något nytt. Men det är inte färdigt. En industridesigner använder prototypen som ett sätt att försöka kommunicera en idé. Prototypen är ett resultat av ett utvecklingsinriktat lärande, av ett försök att åstadkomma något helt nytt. Men det är viktigt att komma ihåg att målet med en prototyp (som regel) är att utveckla produkter som kan serietillverkas. Man kan säga att prototypen ska bli rutin. Eller institutionaliseras.

På samma sätt kan man tänka kring forskning i samverkan som rör hållbar stadsutveckling. *Forskning med* innebär att utveckla prototyper – t ex i form av nya sätt att arbeta med planering eller samverka med olika aktörer i staden. Dessa prototyper måste naturligtvis vara förankrade i etablerade kunskapsfält – *forskning på* (då ökar chansen att de fungerar) men det måste också fylla behov – *forskning med* (då ökar chansen att de används och på sikt institutionaliseras). Prototyper kan hjälpa till för individer att kommunicera nya, mer intuitiva tankar, till sin arbetsgrupp, vilket motsvarar första steget i figur 3. Sedan kan gruppen utveckla prototypen och använda den för att kommunicera till resten av organisationen. Eftersom en prototyp inte är färdig, så uppmuntrar den till dialog. Prototyper är meningserbjudande – förslag på hur man kan lösa olika problem. Men för att prototyper ska bli något mer måste man samarbeta. Designer behöver ingenjören, marknadsföraren, ekonomomen och fabriken för att prototypen ska bli till en produkt. Och dessa behöver designern för att kunna utveckla nya produkter. Detta är också en rörelse mellan rutin och reflektion.

Ett konkret resultat från en forskningsplattform som strävar efter att främja *forskning med* är ett prototyper, t ex i form av nya arbetssätt inom stadsplanering eller nya sätt att forska kring stadsutveckling som sedan kan prövas och utvecklas inom olika avdelningar inom Malmö stad och Malmö högskola. De prototyper som ska utvecklas är i form av nya arbetssätt och rutiner. Man kan se detta som prototyper för nya organisationskulturer. Det är också prototyper är mer abstrakta än t ex en prototyp för en ny bilmodell. Prototyper för nya arbetssätt måste ofta åskådliggöras genom konkreta projekt där man prövar arbetsformerna i praktiken.

Man kan också synliggöra nya arbetsformer genom olika artefakter. Ett exempel är Framtidskikarna som prövats av Gatukontoret som ett sätt att skapa dialog kring olika utvecklingsscenarion. Men för att dessa artefakter ska bidra till en hållbar stadsutveckling måste de också relateras till nya arbetssätt. Erfarenheterna av arbetet med Framtidskikarna kan stanna hos de individer som deltog i just detta specifika projekt. Det kan också användas som utgångspunkt för att diskutera på vilket sätt man kan arbeta med stadsplanering och om man behöver utveckla rutiner och arbetssätt. Då kan erfarenheterna från Framtidskikarna bli en prototyp för nya arbetsformer för stadsplanering för Malmö stad.

2. Att utveckla en forskningsplattform med tankefigurerna som utgångspunkt

Det övergripande syftet med en forskningsplattform är att åstadkomma processer som stödjer en hållbar stadsutveckling i Malmö. Om vi tar tankefigurerna som utgångspunkt bör följande fyra målsättningar nås:

- Forskningen sker i samverkan mellan forskare och praktiker (forskning med) men är förankrad i och bidrar till att utveckla etablerade forskningsfält och teoribildning kring stadsutveckling och hållbar utveckling (forskning på) samtidigt som delar av resultaten går att tillämpa i olika praktiker (forskning för).
- Samverkan sker på ett sådant sätt att den stödjer ett utvecklingsinriktat lärande hos både forskare och praktiker, dvs. att båda grupper måste utveckla nya förhållningssätt, synsätt och arbetssätt kring hållbar stadsutveckling.
- Detta sker genom att utveckla olika former av prototyper och pilotprojekt, där nya idéer och arbetsformer prövas i praktiken. Utifrån gjorda erfarenheter utvecklas sedan prototyperna för att på sikt bli en del av etablerade organisationers arbetssätt.
- Det finns rutiner och arbetssätt för att sprida, etablera och institutionalisera resultaten från enskilda forsknings- och samverkansprojekt. Dessa rutiner och arbetssätt säkerställer att kunskaper och erfarenheter inte stannar hos enstaka individer eller grupper, utan också tillåts påverka och utveckla etablerade institutioner och rutiner och därmed bidra till en långsiktig utveckling av forskning, utbildning och professionella praktiker kopplat till hållbar stadsutveckling.

I detta avsnitt kommer idéer på arbetssätt att presenteras. Syftet är att visa på exempel hur man kan arbeta för att utveckla olika former av forskningssamverkan som bidrar till att uppfylla de fyra målsättningarna.

Strukturella utmaningar: skilda organisatoriska logiker, resurser och tid

Alla samverkan sker mellan individer och grupper som redan ingår i etablerade organisationer och därför ingår (i alla fall delvis) i redan etablerade organisatoriska strukturer. Man har sin anställning, sin arbetsbeskrivning, sina arbetsuppgifter och är inte sällan redan ganska upptagen. Med Ellströms ord kan man beskriva detta som att vi alla redan ingår i och måste förhålla oss till de etablerade produktionslogiker. Vi måste i första hand leverera resultat till den organisation där vi är anställda. Inom ramen för forskningsplattformen måste två skilda organisatoriska logiker hanteras: kommunal produktion, t ex i form av välfärd, planering och underhåll av infrastruktur och planhandläggning kontra akademisk produktion t ex i form av utbildningar och forskningsresultat. Om en samverkan ska uppstå som i sin tur främjar ett utvecklingsinriktat lärande måste nya arbetsformer utvecklas. Man måste även sträva efter att utveckla nya institutionella strukturer för att ta tillvara och sprida kunskaper och erfarenheter.

Ett första förutsättning är en förståelse för de två organisationernas olika tidshorisonter. En tjänst som universitetslektor är som regel uppdelad i 20 % forskningstid och 10 % för administrativa uppgifter. Övriga 70 % ska fyllas med undervisning. Som regel planeras undervisningen minst ett halvår i förväg. Detta minskar möjligheterna att med kort varsel engagera sig i olika projekt som initieras av aktörer utanför universitetet. Ofta behöver man minst ett halvårs framförhållning. Här finns naturligtvis olika traditioner, inom en del

fält finns det upparbetade kontakter vilket skapar möjligheter för att engagera sig i nya projekt med kort varsel. Men om man som lektor har ansvar för en eller flera kurser, examinationer och föreläsningar är det svårt att släppa detta med kort varsel.

En liknande problematik finns sannolikt inom kommunal förvaltning. Dagens offentliga verksamhet står inför utmaningen att åstadkomma allt mer för allt mindre resurser. Om det ska skapas möjligheter till långsiktig forskningssamverkan bör detta institutionaliseras. ISU skulle kunna bli en sådan plats där man löpande diskuterar idéer och projekt, som man i sin tur kan slussa vidare till enskilda forskare. Här är det viktigt att etablera nätverk med forskare och tjänstemän som är intresserade av att utveckla projekt med fokus riktat mot att *forska med*.

Inom en organisation tenderar man att prioritera det som ledningen prioriterar. Ett sätt att skapa ökade möjligheter för forskningssamverkan är att göra detta till ett inslag i utvecklings- och lönesamtal. Om engagemang inom olika samverkansprojekt innebär möjligheter att göra karriär eller höja sin lön inom respektive organisation ökar kanske chansen att både forskare och praktiker prioriterar detta i sin yrkesvardag. Ett sätt att institutionalisera det arbete som sker inom en forskningsplattform är att göra det till en rutin att i samband med utvecklingssamtal och övergripande planering av arbetet diskutera idéer och arbetsuppgifter som rör forskningssamverkan.

Idag finns flera goda exempel på forskningssamverkan mellan delar av Malmö stad och Malmö högskola. Under hösten 2010 har Forum för forskning vid Malmö högskola kartlagt samverkan mellan Malmö stad och Malmö högskola. Kartläggningen har identifierat sju samverkansområden där det sker olika former av samarbeten inom forskning, utbildning mm. Dessa sju områden är: skolutveckling, stadsutveckling, frågor som rör ungdomar och hälsa samt sociala frågor, entreprenörskap, idrott i samhället, IT och nya medier samt slutligen migrationsfrågor. Malmö stads forsknings- och utvecklingsarbete är idag uppdelat i tre områden: Resurscentrum för mångfaldens skola (RMS) som kommer att byta namn till FoU Barn och ungdom, FoU Malmö, som omfattar vård och omsorgsfrågor i vid mening samt FoU stadsbyggnad dit ISU räknas. Dessa tre områden knyter an till de tre samverkansområdena skolutveckling, stadsutveckling samt samverkan kring sociala frågor, ungdomsfrågor och hälsa.

När det gäller resursfördelning avsätter Malmö stad idag (hösten 2010) drygt 7,8 Mkr till FoU Barn och ungdom (fd. RMS) vilket motsvarar 10 anställda räknat som helårsresurser. och drygt 9,2 Mkr till FoU Malmö vilket motsvarar 9 anställda räknat som helårsresurser. Till FoU stadsbyggnad dvs. ISU, avsätts drygt 1 Mkr vilket motsvarar 2 anställda räknat som helårsresurser. Utöver detta avsätter Malmö högskola 1 miljon till IUS. Inom de två förstnämnda FoU-områdena finns idag flera olika forsknings- och utvecklingsåtgärder t ex anställda lärare som ges möjligheten att under fyra år skriva en licentiandavhandling och den tidigare nämnda satsningen på Migrationens utmaningar. ISU rymmer i dagsläget inga sådana satsningar. ISUs roll har hittills varit att utveckla olika mötesplats t ex frukostseminarier och delta i olika projekt, t ex ERUF-EKO. Organisatoriskt befinner sig ISU mellan högskolan och Staden även om de som är arbetar inom ISU har sin anställning hos någon av de två organisationerna.

Arbetet med att utveckla en forskningsplattform för stadsutveckling måste åtföljas av en diskussion om vilka resurser som är möjliga att knyta till en forskningsplattform och var plattformen bör placeras organisatoriskt.

Ett exempel på samverkan mellan forskare och praktiker: FoU Malmö

FoU Malmö etablerades 1999 med hjälp av stöd från Socialdepartementet. Ursprungligen ville man bygga upp en FoU verksamhet med inriktning mot äldreården. Verksamheten har utvidgats, bland annat genom tillkomsten av forskningsområdet ”Migrationens utmaningar”. Idag (hösten 2010) arbetar man med forsknings- och utvecklingsarbete inom följande områden i Malmö stad: äldreomsorg, personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg samt migrationsfrågor.

FoU Malmö uppdrag är att skapa mötesplatser för forskare och praktiker, följa aktuell forskning och utveckling inom de områden man bedriver verksamhet, förmedla kunskap, t ex genom seminarier och konferenser, bygga nätverk, starta, leda och genomföra forsknings- och utvecklingsprojekt, ge stöd och handledning i utvecklingsarbete samt arrangera utbildningar. Inom enheten drivs flera forsknings- och doktorandprojekt. Man publicerar löpande uppsatser och rapporter, t ex i form av utvärderingar och forskningsrapporter, i första hand på svenska. Anställda vid enheten deltar regelbundet som föreläsare konferenser. Arbetet utförs huvudsakligen i projektform. Enheten har nio fast inrättade befattningar. Till detta knyts personal genom olika former av projektanställningar. Administrativt stöd för personalfrågor och ekonomi sköts av stadskontoret. Verksamheten leds av en disputerad forskningskoordinator. Delar av verksamhet finansieras genom stöd från Socialstyrelsen.

FoU Malmö driver sedan hösten 2007 forskningssamarbetet *Migrationens utmaningar inom hälsa, omsorg och vård*. Arbetet initierades av Region Skåne och sker i samverkan mellan regionen, Malmö stad och Malmö högskola. Inledningsvis avsatte Region Skåne 2 miljoner under 2007. Under perioden 2008 – 2011 har man avsatt 3 miljoner om året till olika forsknings- och utvecklingsprojekt. Malmö stad finansierar en FoU-koordinator som är placerad vid enheten. Vid Malmö högskola finns en forskningsledare – professor Marie Torstensson-Levander – som ansvarar för de forskare som erhållit medel via satsningen. Fram till 2009 beviljades medel till elva forskningsprojekt och tre avhandlingsprojekt. Medel för forskningsprojekt omfattar max 6 månader heltidsarbete. Bidraget är avsett som ett startbidrag och ambitionen är att de som erhåller medel ska generera nya anslag från externa bidragsgivare. Malmö högskola bidrar med motfinansiering via Fakulteten Hälsa och Samhälle, t ex genom forskning eller andra aktiviteter som finansierats av externa bidragsgivare, bland annat Vetenskapsrådet.

Inom ramen för Migrationens utmaningar har man också beviljat medel till tio utvecklingsprojekt. Dessa har sökts och genomförts av anställda i olika förvaltningar som velat pröva nya idéer och arbetssätt. Varje bidrag är på 50 000 kronor. Ett exempel är ett projekt som initierats av en anställd inom den verksamhet som tar emot ensamkommande flyktingbarn. I projektet fick ungdomarna under en tid arbeta med odling i koloniträdgårdar. Försöket var farmgångsrikt och ledde bland annat till förbättrad psykisk hälsa hos de unga som deltog i projektet.

Etablerandet av FoU Malmö och satsningen på Migrationens utmaningar är ett exempel på hur man dels kan institutionalisera forskningssamverkan, dels kan skapa utrymme för nya projekt genom att ha fria resurser att fördela för att skapa möjligheter för både praktiker och forskare att genomföra projekt. Det är ett exempel på hur man kan utveckla en organisation för att stödja lärande på olika nivåer så som det beskrivs i figur 3 ovan.

Exempel på arbetsformer för samverkan inom ramen för forskningsplattformen

Här kommer tre arbetssätt att presenteras som kan användas för att utveckla forsknings-samverkan: verksamhetsdoktorander/licentiander, forskningscirklar och pilotprojekt.. Detta är tre sätt att organisera ett utvecklingsinriktat lärande som ligger i linje med det arbete som Malmö högskola driver för att utveckla samproduktion inom olika kunskaps-områden. I detta fall kan man tala om samproduktion av kunskap genom en kombination av *forskning på*, *forskning med* och *forskning för*.

En verksamhetsdoktorand/licentiand deltar i en forskarutbildning samtidigt som hon/han har kvar en del av sin arbetstid på den vanliga arbetsplatsen. Tanken är att doktoranden skall utveckla och fördjupa ett forskningsfält som ligger i linje med den verksamhet som hon/han redan befinner sig i eller som verksamheten prioriterar. Procentsatsen av arbetstiden som doktoranden bedriver sina forskarstudier på kan variera över året, men bör vara 50 % som genomsnittlig lägstanivå. Under forskarutbildningen följer doktoranden forskarutbildnings- kurser samt får personlig handledning. Doktoranden bör vidare ha ett ben i en etablerad forskningsmiljö och ett ben på sin vanliga arbetsplats. Halvvägs kan doktoranden avlägga en licentiatexamen. Flera verksamhetsdoktorander kan gemensamt utgöra grunden för en forskarskola.

Detta arbetssätt har redan prövats inom Malmö stad under flera år. Malmö stad har i samarbete med FoU barn och ungdom skapat möjligheter för lärare att under fyra år inom ramen för sin tjänst forska på 50 %. Målet är en licentiandexamen. På den övriga tiden arbetar man med skolutveckling på 30 %. Utvecklingsarbetet ska relatera till det forskningsprojekt man driver. De återstående 20 % utgörs av lärarnas ordinarie tjänst. Malmö högskola betalar en forskningsledare. De forskningsprojekt som bedrivs måste förankras i etablerade teoribildningar och forskningsfält men samtidigt vara relevanta för lärarnas yrkespraktik. Då samtliga licentiander i det ovan är anställda som lärare i Malmö stad skapas också möjligheter att länka forskning till etablerade praktiker – forskning för och forskning med. Detta är också ett bra exempel på hur man kan institutionalisera resultaten från skilda forskningsprojekt. Eftersom samtliga licentiander är anställda av Malmö stad skapas möjligheter för licentianderna att tillämpa sina erfarenheter och forskningsresultat på sin yrkespraktik efter att forskningsprojektet avslutats. Eftersom Malmö stad står för kostnaderna skapas också incitament att ta tillvara erfarenheterna från forskningen. Erfarenheterna från detta bör tas tillvara och tillämpas i andra sammanhang. Detta kan utgöra en modell för likande tjänster inom de tekniska förvaltningarna.

En annan form av forskningssamverkan är forskningscirkeln. I en forskningscirkel arbetar en grupp om 6 till 9 personer under en längre tid – vanligtvis ett och ett halvt år – med att genomföra ett eller flera mindre forskningsprojekt som redovisas när cirkeln är färdig. Deltagarna träffas ca en gång i månaden. Forskningscirklar leds av en disputerad forskare som fungerar som handledare och bollplank. Forskningscirklar i den här formen är en beprövad metod. Idag drivs flera forskningscirklar inom olika delar av Malmö stad i samverkan med forskare från Malmö högskola. Man kan även tänka sig forskningscirklar där flera av deltagarna är forskare som tillsammans med anställda inom offentlig förvaltning genomför forskningsprojekt. Då kan forskningscirklar utvecklas till en metod för den form av samproduktion av kunskap som nämns ovan. Man kan genomföra förstudier av tänkbara doktorandprojekt i form av forskningscirklar, där forskare och yrkesverksamma tillsammans utvecklar större forskningsprogram som kan drivas i samverkan mellan Malmö högskola och Malmö stad. Man kan också genomföra

forskningscirkel med deltagare från flera förvaltningar som arbetar med en eller flera gemensamma problemställningar.

I ett första steg kan man då starta ett antal forskningscirkel på olika förvaltningar i samverkan med Malmö högskola. Dessa kan påbörjas under 2010. Målet med forskningscirkelarna är att utveckla forskningsprojekt i nära samverkan med verksamheten, som kan drivas av verksamhetsdoktorander. Dessa påbörjar sina doktorandprojekt under 2011 eller 2012. En av uppgifterna för verksamhetsdoktoranderna kan vara att i sin tur leda forskningscirkel på de förvaltningar som de är knutna till. Då kan man skapa möjligheter för anställda att delta i praktikinära forskning i mån av tid och intresse. Några har möjligheter att bli verksamhetsdoktorand medan andra istället väljer att delta i forskningscirkel, kanske i samverkan med andra förvaltningar. Om vi återvänder till tankefigurerna kan man se forskningscirkel som ett sätt att utveckla prototyper. Forskningscirkel skapar möjligheter för ett utvecklingsinriktat lärande både på individ- och gruppnivå. Om de som deltar i en forskningscirkel ges möjligheter att tillämpa sina kunskaper och erfarenheter efter att cirkeln är avslutad ökar chansen att man skapar ett lärande på organisationsnivå. Verksamhetsdoktorander och -licentiander kan vara ett annat sätt att utveckla olika prototyper. En forskningscirkel kan användas för att utveckla forskningsidéer som kan ligga till grund för licentiand- och doktorandprojekt. För att ytterligare öka möjligheterna till organisatoriskt lärande bör verksamhetsdoktorander och -licentiander vara anställda inom förvaltningar och återgå till sina arbetsplatser efter sin examen.

Erfarenheter från Migrationens utmaningar visar på vikten av att ha medel som kan används för att ge stöd till nya projekt. Ovan nämndes bristen som tid som ett strukturellt hinder. Om det gavs möjligheter för forskare och tjänstemän att tillsammans eller var för sig söka medel för olika utvecklingsprojekt kan man också skapa möjligheter för olika former av samverkan att växa fram och för utvecklingen av prototyper. Till viss del handlar brist på tid om prioriteringar. Om man vill sträva efter ett utvecklat forsknings-samarbete mellan de tekniska förvaltningarna och Malmö högskola måste man också göra det attraktivt för enskilda forskare och tjänstemän att prioritera detta, till exempel genom att koppla deltagande i samverkansprojekt till karriär- och löneutveckling.

Ytterligare ett exempel på samverkan är de pilotprojekt som drivs av MISTRA Urban Futures. Mistra Urban Futures startade sin verksamhet den 1 januari 2010 i Göteborg. MISTRA finansierar en tredjedel fram till 2021. Övriga finansörer är SIDA (en tredjedel) samt regional aktörer i Göteborgsregionen. Under 2010 till 2011 kommer man driva fem större pilotprojekt där forskare och praktiker tillsammans ska utveckla nya arbetsformer för samproduktion av kunskap – *forskning med*. Följande projekt har startats: Flernivåstyrning: Beslutprocesser för hållbar stads- och regionutveckling; klimatanpassad stadsstruktur, den lärande staden: kultur för kunskap, makt och medborgarskap, affärsdriven hållbar utveckling samt urbana spel. Detta arbete kan också ses som ett sätt att utveckla prototyper.

Under 2010 inleddes ett samarbete mellan forskare vid Urbana studier och det pilotprojekt som rör flernivåstyrning. Projektet syftar till att beskriva och analysera effektiviteten av samarbete mellan flera sektorer och över flera nivåer när det gäller att styra mot hållbar stadsutveckling. Här samlas och utvärderas erfarenheterna från samverkan främst mellan beslutsfattare och förvaltningar, bland annat utifrån arbetet med Göteborgsregionens kommunalförbunds (GR) rådslagsprocess, framtidsprogrammet för

kollektivtrafiken (K2020), visionen för Västra Götaland "Det goda livet", Göteborgs stads arbete med en socialt hållbar utveckling (S2020) samt arbetet med att utveckla Rosengård. Under 2010 finansierades detta samarbete genom ISU. Arbetet ska vara avslutat i oktober 2011.

Inom ramen för projektet genomförs fyra workshops där praktiker och forskare möts och gemensamt undersöker förutsättningarna för flernivåstyrning. Den workshop som genomförs i Malmö i mars är ett tillfälle där forskare och praktiker som arbetar med dessa frågor i Malmö stad kan arbeta med dessa frågeställningar.

Förslag på framgångskriterier för en forskningsplattform

En forskningsplattform inom hållbar stadsutveckling måste gynna utvecklingen av forskningen inom forskningsprofilen Urbana studier samt bidra till kunskapsutvecklingen hos de aktörer och organisationer som arbetar med dessa frågor i Malmö stad. Nedan följer en lista på tänkbara framgångskriterier:

- Antal publicerade vetenskapliga artiklar skrivna av forskare knutna till plattformen.
- Antal publicerade vetenskapliga artiklar skrivna tillsammans med forskare och praktiker.
- Antal forsknings- och utvecklingsprojekt som utvecklats och drivs i samverkan mellan forskare och praktiker.
- Antal licentiander och/eller kommundoktorander som är knutna till plattformen
- I vilken mån forskningsresultat från projekt kopplade till forskningsplattformen bidrar till att utveckla olika vetenskapliga fält – citeringar och referenser.
- I vilken mån resultat och erfarenheter från utvecklingsprojekt kopplade till forskningsplattformen sprids och används inom olika praktiker.
- I vilken mån forskare knutna till forskningsplattformen bjuds in att delat i internationella forskningsprojekt.
- I vilken mån andra offentliga aktörer söker samarbete med praktiker knutna till forskningsplattformen.

3. Förslag på hur en forskningsplattform om hållbar stadsutveckling kan etableras

En forskningsplattform för hållbar stadsutveckling bör ses som en prototyp. Utvecklingen av den bör därför ske på ett sådant sätt att det främjar ett utvecklingsinriktat lärande hos de individer, grupper och organisationer som deltar aktivt i arbetet. Nedan ges därför ett förslag på hur man kan gå tillväga för att utveckla forskningsplattformen. Utgångspunkten för arbetet är de dokument som utvecklats i Malmö stad och som rör stadsutveckling. Dokumenten pekar på utmaningar och målsättningar för utvecklingen av Malmö stad.

Det forsknings- och utvecklingsarbetet som drivs inom ramen för en forskningsplattform bör fokusera på *hur*-frågor. Nedan ges tre exempel på sådana frågor:

- Hur går vi tillväga för att sänka energianvändningen i Malmö med minst 20 % fram till 2020?
- Hur ser vi till att framgångsrika pilotförsök blir standard?
- Hur effektiviserar vi miljöarbetet med dialoger och samarbeten mellan olika aktörer?

Detta är frågor som kan besvaras med *forskning på*. Det finns mängder med pågående och avslutade forskningsprojekt där dessa frågor har undersökts både empiriskt och teoretiskt. Det är också frågor där det finns ett behov av *forskning för*, dvs. där praktiker vill ha verktyg och arbetsmetoder för att nå dessa och andra målsättningar. Båda dessa former kan rymmas inom en forskningsplattform och idag sker redan sådan forskning. Det pågående MoD-projektet är ett exempel där man förenar *forskning på* med *forskning för* och där forskningsresultat omsätts till verktyg och arbetsmetoder. I avsnitt fyra nedan finns exempel på hur man

Utveckling av forskningsplattformen efter 2011 är beroende på i vilken utsträckning man lyckas erhålla finansiering till olika projekt. Här bör man även diskutera möjligheter att erhålla utökad finansiering från Malmö stad och Region Skåne motsvarande de resurser som tilldelas FoU Malmö. Etablerande av ett projekt inom stadsutveckling likande *Migrationens utmaningar* skapar helt andra möjligheter för att utveckla en forskningsplattform. Arbetet med en forskningsplattform kan ske på följande sätt:

- ISU genomför under våren 2011 workshops med företrädare från Miljöförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Fastighetskontoret, Gatukontoret och Servicieförvaltningen samt forskare verksamma inom forskningsprofilen Urbana studier (FUS) och Gruppen för följeforskning. Syftet med workshopens är att utveckla frågeställningar som är centrala för respektive förvaltning och som samtidigt rymmer relevanta forskningsfrågor.
- Utifrån de identifierade problemställningarna genomför ISU en kartläggning där man letar efter exempel på likande forsknings- och utvecklingsarbete i Sverige och internationellt.
- ISU genomför också en kartläggning av tänkbara finansiärer
- Utifrån resultaten av workshopen och kartläggningarna utvecklar forskare och praktiker projekt som både bidrar till kunskapsutvecklingen inom de tekniska förvaltningarna och inom relevanta forskningsfält. Under hösten 2011 skickas projektansökningar in.
- Parallellt med detta pågår arbetet att söka forskarutbildningsrättigheter för Urbana studier.

4. Exempel på forskningsområden och frågeställningar

Syftet med detta avsnitt är att, med utgångspunkt i några planeringsdokument från Malmö stads, peka ut tänkbara forskningsområden som rör hållbar stadsutveckling. I avsnittet presenteras också en modell för hur man kan gå tillväga för att formulera forskningsfrågor med utgångspunkt i planeringsdokument.

Tre exempel på övergripande forskningsområden

Nedan ges exempel på övergripande forskningsområden som kan relateras till frågor som väcks av olika plandokument.

- *Att gå från pilotprojekt till standard*

Detta är en fråga som rör organisatoriskt lärande. Inom en organisation sker lärandet på tre nivåer: hos individer, i arbetsgrupper och som institutionalisering genom att man etablerar olika rutiner och strukturer.¹ När man arbetar med pilotprojekt sker ett lärande hos individer och inom arbetsgrupper. Men när man ska gå från pilot till standard måste man institutionalisera. En intressant forskningsfråga blir då vad som försvårar respektive främjar olika institutionaliseringsprocesser.

Man kan förstå detta som olika former av innovationsspridning. Dessa processer kan dels studeras på makronivå där man ser på hela Malmö, till exempel hur nya arbetssätt sprids mellan olika förvaltningar i Malmö stad eller mellan staden och näringslivet. De kan också studeras på mikronivå där man fokuserar på hur idéer och nya arbetssätt sprids mellan individer och grupper inom en förvaltning². Spridning av innovationer sker ofta genom en mängd små enskilda handlingar i yrkesvardagen. Man kan beskriva detta som hur nya idéer kryper in i redan etablerade organisatoriska praktiker.³ Detta sker ibland genom olika formella eller informella nätverk.

Ett intressant forskningsområde är att studera hur dessa institutionaliseringsprocesser sker. Vid Malmö högskola finns det forskningskompetens inom organisation och ledarskap vid Institutionen för Urbana studier. Kontaktpersoner med koppling till organisation och ledarskap är och Sandra Jönsson, som är ämnesansvarig (sandra.jonsson@mah.se) samt Anders Edvik (anders.edvik@mah.se). Vid institutionen för Globala Politiska Studier pågår forskning kring styrning och organisationsutveckling inom offentlig förvaltning. Kontaktperson är Patrik Hall (patrik.hall@mah.se).

Det pågår också forskningsprojekt som skulle kunna knytas till detta fält. Ett exempel är projektet *Nätverk och partnerskap i stadsutveckling* som pågår fram till 2011-12-31. Det finansieras av EU strukturfond och Malmö stad är samarbetspartner. Kontaktperson på Malmö högskola är Peter Parker vid Urbana studier (peter.parker@mah.se).

¹ Crossan, M. Mary; Lane, Henry W. & White, Roderick E. (1999) An Organizational learning Framework:

² Hallin, Per-Olof & Johansson, Magnus (2008). Stadens socio-ekologiska omvandling: Innovationsspridning och hållbar stadsutveckling i Malmö. I: Lisberg Jensen, Ebba & Ouis, Pernilla (red.) *Inne & ute i Malmö. Studier av urbana förändringsprocesser*. Malmö: Malmö University Publications in Urban Studies 2, s.151-163

³ Weiss, Carol H. (1980). Knowledge Creep and Decision Accretion. *Knowledge: Creation, Diffusion, Utilization*, Vol. 1. No 3. pp 381-404

Några tänkbara frågor som rör detta forskningsfält är:

- I vilken mån använder tjänstemän från olika förvaltningar i Malmö stad varandra som kunskapskälla?
- Finns det goda exempel på att kunskaper och erfarenheter från olika pilotprojekt sprids mellan olika förvaltningar?
- Vad hindrar kunskapsöverföring mellan olika förvaltningar?
- Finns det exempel i Malmö stad där pilotprojekt har institutionaliserats och blivit standard? Vad förklarar till att det lyckades?
- Vilka nätverk finns inom och mellan olika förvaltningar där det sprids kunskaper och erfarenheter från olika pilotprojekt?

- *Att främja kunskapsspridning och lärande*

Ett annat forskningsområde som ligger nära ovanstående rör behovet av att främja kunskapsspridning och lärande. Även detta rör organisatoriskt lärande. Här vill jag hänvisa till en text som jag skrev i november 2005 som ett underlag inför bildandet av ISU och som diskuterar olika sätt forska kring organisatoriskt lärande som rör hållbar stadsutveckling. Texten finns i bilaga 1.

- *Att hantera konflikter som kan uppstå i samband med förtätningen av Malmö*

Malmö ligger i en expansiv region. Under 2011 kommer Malmö att få mer än 300 000 invånare. I Malmö stads översiktsplan pekar man på risken för målkonflikter mellan olika planeringsmål. En målkonflikt finns till exempel mellan ambitionen att bibehålla Malmö som en koncentrerad stad, bland annat för att främja gång och cykelåkning och samtidigt bevara Malmös gröstruktur. Dessa målkonflikter måste kunna hanteras i olika beslutssituationer. Detta väcker frågor om hur man konkret hanterar olika målkonflikter till exempel i samband med förtätningen av Malmö. Sannolikt måste varje situation hanteras utifrån de unika förutsättningar som tråder. Men det finns också behov av att utveckla förvaltningsövergripande metoder för att hantera olika målkonflikter.

Ett sätt att göra detta är genom att koppla forskningscirkla till olika planprocesser som rymmer uttalade målkonflikter. I dessa forskningscirklar kan anställda från olika förvaltningar delta. Syftet med en sådan forskningscirkel är att följa olika planprocesser och studera om det uppstår målkonflikter och hur de i så fall hanteras. Detta kan ses som ett sätt att skapa ett utvecklingsinriktat lärande, så som det beskrivs i avsnitt ett ovan. Om forskningscirkelarna består av deltagare från olika förvaltningar kan de också bli ett tillfälle att utveckla förvaltningsövergripande sätten för hur olika målkonflikter kan hanteras.

Några tänkbara frågor som skulle kunna behandlas inom en sådan forskningscirkel är:

- Vilka generella målkonflikter återkommer i olika planprocesser?
- Vilka nya målkonflikter uppstår i samband med strävan efter att utveckla en tät och grön stad?
- Hur hanteras olika målkonflikter?
- Kan man ”upplösa” målkonflikter genom att etablera nya synsätt?
- Kan man hantera målkonflikter på nya sätt genom att involvera andra aktörer i planprocessen?
- Hur kan man hantera målkonflikter mellan de tre hållbarhetsaspekterna?

- Hur gör man för att utveckla förvaltningsövergripande sätt att hantera olika målkonflikter mellan de tre hållbarhetsaspekterna?

Exempel på hur man kan utveckla mer specifika frågeställningar inom ett forskningsområde

Inte sällan kompliceras forskningssamverkan av att forskare och praktiker är intresserade av olika frågor. Som anställd i Malmö stad finns behov av att veta *hur man gör nu?* Det finns behov av kunskaper och verktyg för att främja en implementering av nya idéer här och nu. Som forskare med intresse av att förstå vad som främjar hållbar stadsutveckling är det intressantare att söka svar på frågan *hur har man gjort och varför har man lyckats eller misslyckats?*

För att en utvecklingsprocess ska vara möjlig att studera bör den ha pågått ett tag eftersom det tar tid att samla in och analysera olika former av forskningsmaterial. Som tjänsteman vill man ha svar som är möjliga att använda här och nu. En förutsättning för att utveckla konkreta forskningsprojekt kopplade till de olika områdena som beskrivs ovan är att man utvecklar parallella kunskapsprocesser. Nedan ges ett exempel på hur man kan gå tillväga.

Enlig Malmö stads energistrategi är de tre viktigaste utmaningarna att minska miljöpåverkan från energiproduktionen, skapa säkra energileveranser och energisystem samt minska stadens energikostnader. För att uppnå detta har man satt upp följande mål för hela kommunen som ska vara uppnådda 2020:

- Energianvändningen ska minska med minst 20 % per capita jämfört med genomsnittlig användning 2001-2005.
- Andelen förnybar energi ska vara minst 50 % av den allmänna energimixen.
- Kollektivtrafiken ska till 100 % försörjas med förnybar energi.
- Utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 % räknat från år 1990.

För Malmö stads verksamhet ska följande mål vara uppnådda år 2020:

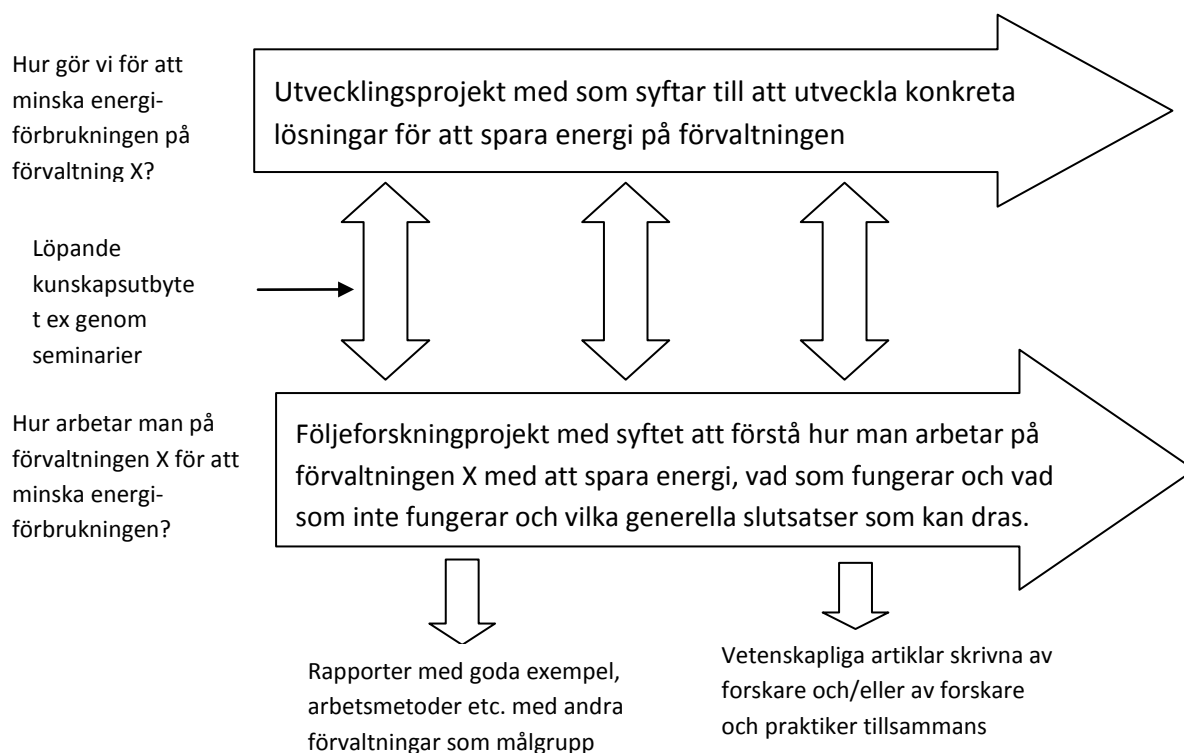
- Energianvändningen ska minska med minst 30 % jämfört med genomsnittlig användning 2001-2005.
- Andelen förnybar energi ska vara minst 100 %.
- Risk- och sårbarhetsanalyser ska ligga till grund för prioriteringar vid risk för leveransavbrott i energisystemet.
- Kostnaden för energi ska minska.

Målen ska uppnås genom följande tre övergripande strategier:

- Effektivare energianvändning.
- Byte till förnybar energi.
- Bättre planering, ekonomi, säkerhet och kunskap.

Som forskare kan det vara intressant att studera om man uppnår dessa mål. I de fall man lyckas kan det vara intressant att försöka förstå vilka framgångsfaktorer som ligger bakom. Om man misslyckas är det naturligtvis intressant att försöka förstå varför. Problemet är att detta är frågor som är möjlig att svara på först efter 2020. Det kanske till och med dröjer fram till 2025 innan man kan ge bra och genomarbetade svar på varför man lyckats (eller misslyckats) med att uppnå de olika mål som beskrivs ovan. Men som tjänsteman har man föga nytta av detta, eftersom man strå inför utmaningen att här och nu börja arbeta med att minska energiförbrukningen.

Ett sätt att hantera detta är att tillämpa olika former av interaktiva forskningsmetoder, till exempel forskningscirklar, aktionsforskning, följeforskning eller liknande. En sådan process kan beskrivas på följande sätt. Här har jag utgått från målet att minska Malmö stads energiförbrukning med minst 20 % till år 2020. I figuren nedan beskrivs hur detta kan studeras genom en följeforskningsprocess.

Nedan finns exempel på frågor som kan vara relevanta för praktiker respektive forskare som rör arbetet med att minska Malmö stads energiförbrukning.

Exempel på frågor som är relevanta för praktiken	Exempel på relevanta forskningsfrågor
Vad hindrar oss från att spara energi idag?	Hur ser anställda på frågor som rör energianvändning?
Vilka andra förvaltningar i Malmö stad är bra på att spara energi?	Hur sprids idéer och erfarenheter om energifrågor mellan kommunala förvaltningar?
Vad påverkar vår förvaltnings energiförbrukning?	Hur utvecklas en förståelse för energifrågor i en kommunal förvaltning?
Vilka mål är realistiska att sätta upp?	Hur formuleras målen för att arbeta med energifrågor i en kommunal förvaltning?
Hur väl lyckas vi nå målen? Vad hindrar respektive underlättar för oss att nå uppsatta mål?	Vad kännetecknar en förvaltning som lyckas minska sin energiförbrukning?
Hur effektiviserar vi de transporter som rör vår förvaltning för att spara energi?	Hur arbetar olika förvaltningar med att effektivisera sina transporter?

Vem eller vilka frågar vi om råd?	Hur sprids kunskaper och erfarenheter om hur man arbetar med dessa frågor?
Vad behöver vi lära oss för att minska vår förvaltnings energiförbrukning?	Vilka föreställningar finns om hur man gör för att arbeta med att spara energi?

Det finns naturligtvis fler frågor som är relevanta att ställa. På samma sätt kan man utveckla liknade matriser för andra problem som finns omnämnda i Malmö stads olika program.

Exempel på forskningsprojekt som kan vara relevanta för hållbar stadsutveckling i Malmö

Ett annat sätt att öka forskningssamverkan är att öka kopplingarna till redan pågående forskningsprojekt. I bilaga 2 finns en lista över pågående och nyligen avslutade forskningsprojekt vid institutionen för Urbana studier som rör hållbar stadsutveckling. Bilagan kan användas som underlag för en eller flera workshops med syfte att utveckla och fördjupa samverkan mellan de forskare som är verksamma inom olika projekt och tjänstemän vid Malmö stad.

Sammanfattning

I detta sista avsnitt har det getts några exempel på forskningsområden som rör hållbar stadsutveckling som kan härledas ur olika plandokument. Detta är ett arbete som bör ske i samverkan mellan tjänstemän vid olika förvaltningar och forskare. Det finns annars en risk att frågeställningarna som formuleras blir ”skrivbordsprodukter” som saknar relevans för yrkesverksamma.

Syftet med ett sådant arbete bör vara att identifiera frågeställningar som är intressanta för både verksamma tjänstemän och forskare inom olika fält. En sådan process bör initieras av olika förvaltningar och ta sin utgångspunkt i de kunskapsbehov som finns hos de tjänstemän som arbetar inom förvaltningen med olika frågor i sin dagliga praktik. Forskarnas roll i en sådan process är att försöka lyfta fram mer generella frågeställningar och problem. Detta kan man göra genom att utveckla matriser liknande de som finns ovan. En sådan matris kan sedan vara underlag för olika projektansökningar. De kan också användas som utgångspunkt för forskningscirkel.